

Vilka erfarenheter bestämmer medicinstudenternas attityd till psykiatri?

Resultat från en enkätundersökning

Sune Nyström

Vad har medicinstudenterna för upplevelser av psykiatri? Den frågeställningen har varit utgångspunkten för en enkätundersökning av Sune Nyström, docent i socialmedicin vid Göteborgs universitet. Därvid framkom bl. a. att över hälften av de tillfrågade upplevt en i stort sett negativ inställning till psykiatri hos läkare, som de mött under sin utbildning.

Rekryteringen till psykiaterkåren har länge utgjort ett problem och varit föremål för en livlig diskussion (jfr *Westrin* 1968, *Gruvstad* och *Schlaug* 1969). Avsikten med föreliggande studie är att undersöka en viss grupp av faktorer som kan inverka på rekryteringsläget, nämligen de erfarenheter som medicinstudenter direkt eller indirekt haft av psykiatri.

Material och metoder

De studenter som bidragit till undersökningen är dels två grupper om vardera 20 som 1969 påbörjade psykiatrikurs samt en grupp om 55 som samma år påbörjade huvudkurs i socialmedicin vid ett annat lärosäte. Probanderna ifyllde vid början av respektive kurs ett frågeformulär, för psykiatri-studerandenas del ett schema konstruerat av fil. lic. Bibi Örner och undertecknad och för socialme-

dicinarnas del ett schema av undertecknad. Deltagarna tillförsäkrades individuell anonymitet visavi kursledaren. — Studenterna vid den socialmedicinska institutionen hade alla genomgått kurs i psykiatri.

Resultat

För att något belysa den rekrytering till psykiatri som kan förväntas i de undersökta grupperna anges frekvenserna avseende de deltagande studenternas preferens för de psykiatriska specialiteterna (tabell 1). Härav framgår att 7 % skulle i första hand vilja ägna sig åt vuxenpsykiatri som färdiga läkare och 5 % åt barnpsykiatri. Motsvarande andel för de båda ämnena är i såväl andra som tredje val 8 % resp. 3 %. Det är känt att dessa siffror undergår vissa fluktuationer under loppet av den fortsatta utbildningen, men de torde kunna tas som

Tabell 1. Psykiatrisk specialitet som vederbörande skulle vilja ägna sig åt som färdig läkare

Kurs	Psykiska o. nervösa sjuk			Barnpsykiatri		
	i 1:a hand	2:a hand	3:e hand	i 1:a hand	2:a hand	3:e hand
Psykiatri A (N=20)	0	4	2	3	0	0
Psykiatri B (N=20)	1	0	2	0	2	1
Socialmedicin (N=55)	6	4	4	2	1	2
Summa (N=95)	7	8	8	5	3	3

Tabell 2. Fråga: I stort sett vilken inställning till psykiatrin har Du funnit hos de läkare, som Du kommit i kontakt med?

Kurs	Mycket negativ	Negativ	Indifferent	Positiv	Mycket positiv	Ej besvarat	Summa
Psykiatri A	1	12	3	3	0	1	20
Psykiatri B	0	12	8	0	0	0	20
Socialmedicin	2	24	19	8	2	0	55
Summa	3 (3 %)	48 (51 %)	30 (32 %)	11 (12 %)	2 (2 %)	1 (1 %)	95

ett grovt mått på möjligheterna att från de studerade grupperna rekrytera psykiatrer. Siffran för vuxenpsykiatrins del överensstämmer också med den som redovisas hos *Westrin* (1968) för såväl den procentuella delen av läkarkåren som är verksam inom vuxenpsykiatrin som den procentuella andel yngre läkare som är inriktad på specialistkompetens i vuxenpsykiatri.

Som en omständighet av väsentlig betydelse för utformningen av studenternas attityd till psykiatrin uppfattades den inställning som studenterna mött hos de läkare som de kommit i kontakt med tidigare under sin utbildning. Svaren på denna fråga framgår av tabell 2, vilken visar att mer än hälften av de tillfrågade uppfattat läkarnas inställning som negativ och att endast 14 % av studenterna hade funnit en positiv inställning.

Klart färre studenter ansåg att inställningen hos övriga vårdgivare varit negativ, endast 33 %, medan 19 % hade uppfattat de övriga vårdgivarna som positiva (tabell 3). Skillnaden i jämförelse med siffrorna i tabell 2 är signifikant på 0,1% nivå, $\chi^2 = 15.64$, df 2, sedan extremgrupperna sammanslagits.

En ytterligare erfarenhet som kunde tänkas påverka studenternas attityd gentemot psykiatrin är resultatet av en eventuell psykiaterkontakt som studenten känner till från sin bekantskapskrets. Bekantskapskretsen definierades i formuläret som: anhörig, annan släkting, nära vän, annan person eller probanden själv. Med psykiaterkontakt menades psykiatrisk vård i någon form i ambulans vid psykiatrisk klinik, psykiatriskt sjukhus eller poliklinik eller hos privatpraktiserande psykiater, eller som ineliggande på lasarettsklinik, psykiatriskt sjukhus, konvalescenthem eller sjukhem. Det angavs att vård på alkoholistanstalt icke inbegreps i frågan. Frågan ställdes endast till de psykiatristuderandena och svaren redovisas i tabell 4. Mot bakgrunden av dels den negativa inställning till psykiatrin som de tidigare handledarna gett uttryck för och dels den omständigheten att värdet av psykiatrisk vård ofta ter sig svårvärderat för den i ämnet obehövande, kan resultatet av denna del av undersökningen icke antas vara i nämnvärd grad rekryteringshämmande. Summa 29 av de 40 psykiatristudenterna hade haft en sådan kontakt som avsågs och endast 5 bedömde denna kontakt såsom enbart negativ.

Tabell 3. Fråga: I stort sett vilken inställning till psykiatrin har övrig personal haft, som Du under Din tidigare utbildning kommit i kontakt med?

Kurs	Mycket negativ	Negativ	Indifferent	Positiv	Mycket positiv	Ej besvarat	Summa
Psykiatri A	0	9	6	4	0	1	20
Psykiatri B	0	9	10	0	0	1	20
Socialmedicin	0	13	26	12	2	2	55
Summa	0	31 (33 %)	42 (44 %)	16 (17 %)	2 (2 %)	4 (4 %)	95

Tabell 4. Fråga: Om Du privat haft kontakt med personer som sökt psykiatrisk vård i någon form, hur blev resultatet av psykiaterkontakten?

Kurs	Mycket negativt	Negativt	Inget resultat	Både pos. o. neg.	Positivt	Mycket positivt	Ej besvarat	Summa
Psykiatri A	2	1	2	3	6	1	1	16
Psykiatri B	0	2	4	1	6	0	0	13
Summa	2	3	6	4	12	1	1	29

En faktor som inte heller torde ha någon rekryteringshämmande effekt är studenternas uppfattning om hur allmänheten för närvarande värderar psykiaternas status i förhållande till andra läkarkategoriernas status (tabell 5). 22 % ansåg att psykiaternas värderas lägre medan 14 % ansåg att psykiaternas status var högre än andra läkares i allmänhetens ögon. Att denna måttliga skillnad ej kan tillmätas någon betydelse som rekryteringshämmande faktor förstås utifrån tabell 6, som visar att ej mindre än 42 % av probanderna räknar med att allmänheten i framtiden kommer att värdera psykiaternas status högre än nu i förhållande till andra läkarkategorier, medan endast 3 % räknar med sänkt statusvärde.

Psykiatristudenterna tillfrågades också om förekomsten av egna yrkesmässiga erfarenheter av ämnet och svaren redovisas i tabell 7. Påfallande många hade vikarierat som vårdare på psykiatriskt sjukhus och endast 1 ansåg att hans intresse för psykiatrin påverkats negativt därav, liksom 1 bland de 4 som tjänstgjort som läkare på sådant sjukhus. Det torde således knappast kunna hävdas att de ifrågakommande tjänstgöringarna verkat rekryteringshämmande.

Tabell 5. Fråga: Hur tror Du att allmänheten f. n. värderar psykiaternas status i förhållande till andra läkarkategoriernas status?

Kurs	Lågt status	Medelmåttigt	Högt	Synnerligen högt	Summa
Psykiatri A	7	10	2	1	20
Psykiatri B	4	12	4	0	20
Socialmedicin	10	39	5	1	55
Summa	21 (22 %)	51 (54 %)	11 (12 %)	2 (2 %)	95

Diskussion och konklusion

Det förhållandet att personlig anonymitet visavi kursledaren tillförsäkrades studenterna gör att man har anledning antaga att de avlämnade svaren var sanningsenliga. Några opportunistiska motiv hos grupperna torde man ej behöva räkna med.

Det kunde måhända synas omotiverat att fråga studenter på en specialmedicinsk institution om erfarenheter av psykiatrin. Dessa frågor motiveras emellertid i det använda formuläret genom hänvisning till det förhållande att de medicinska beteendevetenskaperna i det kliniska arbetet vid de flesta sjukhus representeras endast av psykiatrin. Härvid underförstods att fynd rörande psykiatrin kunde ha relevans även för socialmedicinens vidkommande. För socialmedicingruppens del torde inte ha förelegat några urvalsmekanismer av betydelse som inverkat på gruppens egenskap att vara representativ för studenter i det senare skedet av läkarutbildningen vid lärosätet ifråga. Bildandet av psykiatrigrupperna är visserligen resultatet av en linjeklyvning vid undervisningsanstalten, men man har svårt att tänka sig urvalsmekanismer, som skulle kunna inverka på resultatet av denna undersökning.

Tabell 6. Fråga: Tror Du framtiden kommer att innebära någon förändring i sistnämnda avseende? (=allmänhetens värdering av psykiaternas status i förhållande till andra läkarkategorier).

Kurs	Sänkt statusvärde	Oförändrat	Höjt	Summa
Psykiatri A	1	9	10	20
Psykiatri B	0	17	3	20
Socialmedicin	2	26	27	55
Summa	3 (3 %)	52 (55 %)	40 (42 %)	95

Alla studenterna har undervisats på allmänsjukhus, på vilka psykiatriska kliniker finns.

Bland de erfarenheter, som studenterna gjort kan en säker samstämmighet med medicinarnas begränsade intresse för att som färdiga läkare ägna sig åt psykiatri konstateras endast beträffande den negativa inställning till ämnet som majoriteten av studenterna uppger sig ha mött från de läkares sida som de konfronterats med tidigare under sin utbildning. Det förhållandet att svaren överensstämmer för grupperna från de båda lärosätena gör att resultatet vinner i styrka.

Det finns anledning antaga ett orsakssamband

Sammanfattning

Två grupper om vardera 20 studenter som 1969 påbörjade psykiatrikurs och en grupp om 55 studenter som samma år påbörjade kurs i socialmedicin undersöktes vid början av resp. kurs med enkätteknik beträffande tidigare erfarenheter av psykiatri. Samstämmighet med medicinarnas begränsade intresse för att som färdiga läkare ägna sig åt psykiatri framkom för den negativa inställning till detta ämne som majoriteten av studenterna uppgav sig ha mött från de läkares sida som studenterna konfronterats med tidigare under sin utbildning. Denna inställning kan icke ha undgått att påverka studenternas benägenhet att ägna sig åt psykiatrisk verksamhet.

Tabell 7. Påverkan på psykiatristudenternas intresse för ämnet genom tidigare yrkesmässig erfarenhet därav.

Tjänstgöringens art	Mycket neg.	Neg.	Varken pos. el. neg.	Pos.	Mycket pos.	Summa
Underläkare el. motsvarande på psykiatrisk lasaretsklinik	0	0	2	0	0	2
Underläkare el. motsvarande på psykiatriskt sjukhus	0	1	1	1	1	4
Vårdare el. motsvarande på psykiatriskt sjukhus	0	1	5	3	2	11

mellan läkarnas — handledarnas inställning och de nyblivna läkarnas ringa benägenhet att ägna sig åt psykiatrisk verksamhet. Det är angeläget att orsakerna till handledarnas inställning analyseras och att åtgärder för att få en ändring till stånd snarast vidtas.

REFERENSER

1. Gruvstad, M. och R. Schlaug (1969): Manifest och latent psykiaterbrist. Läkartidn. 66, 2941.
2. Nyström, S. och B. Örner (1969): Frågeschema för med. kand. vid början av psykiatrikurs. Stencil.
3. Nyström, S. (1969): Frågeschema för med.kand. vid början av klinisk kurs. Stencil.
4. Westrin, C.-G., (1968): Psykiaterrekryteringen i de nordiska länderna. Läkartidn. 65, 202.